Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Mari Kruz Urkizu Sarasua

Lezo, Gipuzkoa (1932)

Aurkibidea

Biografia

Gurasoak lezoarrak zituen eta bera ere bertan jaio eta bizi izan da. Sei senidetan bigarrena da eta Gurutze Santuaren plazan, jaio zen leku berean, bizi zen elkarrizketa garaian ere, familiako etxean. Gerra garaian, berak lau urte zituela, aitak Frantziara joan behar izan zuen eta han lau urte pasatu zituen. Aita kanpoan zela amak lanean hasi behar izan zuen seme-alabak aurrera ateratzeko; oso une gogorrak izan zirela dio. Lan askotan aritu da Mari Cruz: fabrikan, katekista, eskolatan laguntzen, emaztegaientzat soinekoak josten... Ezkondu eta alaba bat izan zuen.

Zintak

LEZ-061

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Odriozola Zugarramurdi, Irati
- **Data**: 2012-05-22
- **Iraupena**: 69 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Errazkin, Aitor

Pasarteak

1. Aita Lezoko langileen kooperatibaren aldekoa

- **Erref**: LEZ-061/002
- **Iraupena**: 0:02:21. **Hasi**: 00:05:38. **Bukatu**: 00:07:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Mari Kruzen gurasoek, ezkondu aurretik, berniz fabrika batean egiten zuten lan, baina ezkondu eta amak lana utzi zuen. Aita langileen kooperatibaren

aldekoa zen, eta gerra piztu zenean, ez zuen asko uste bere bila joango zirenik, baina hala gertatu zen, eta Frantziara joan behar izan zuen ihesi. Lau urte egingo zituen han. Orduan, amak lanean hasi behar izan zuen, familia aurrera aterako bazuen. Familiaren aldetik laguntza jaso zuten, baina urri samarra, aiton-amonen eta euren arteko diferentzia ideologikoak tarteko.

2. aita joan zenekorik ez gogoan; bai ordea itzuli zenekoa.

- **Erref**: LEZ-061/003
- **Iraupena**: 0:04:21. **Hasi**: 00:07:59. **Bukatu**: 00:12:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Mari Kruzek ez dauka gogoan aitak ihes egin behar izan zuen eguna, baina gerora izan zuen motiboen berri. Lagun batek bere bila zebiltzala esan zion aitari eta gau horretan ez zen etxera joaten ausartu. Handik lau urtera itzuliko zen, ez komeria gutxi pasa eta gero. Mari Kruzek ez dauka ahazteko aitak, itzulera egunean, esku artean jarri zien haragi ogitartekoa.

3. Kalabozoan lotan

- **Erref**: LEZ-061/004
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:12:20. **Bukatu**: 00:13:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Gerra amaituta ere, errefuxiatu ibilitakoek kalerako askatasun mugatua izaten zuten. Mari Kruzen aitak, esaterako, Francok Pasai Donibanera eginiko bisita bat medio, kalabozoan egin behar izan zuen lo. Arratsaldeko 18:30ak edo 19:30ak inguru izaten zuten errefuxiatu ohiek etxera itzultzeko tenorea. Egun batez, Mari Kruzen aita falta. Ez zen etxera azaltzen. Azkenerako, aitaren nagusiaren abisua jaso zuten, lan bat bukatzeko aitzakian aitarentzat baimen berezia eskatu zuela esanez. Hutsean geratu zen kontua, baina ez izu handia pasa eta negar malkorik isuri gabe.

4. Artasoroan etzanda, hegazkinak pasa zain

- **Erref**: LEZ-061/005
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:13:32. **Bukatu**: 00:14:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Mari Kruzek gogoan ditu gerrako bonbardaketa uneak; tartean, Lezoko kale garbitzaile bat akabatu zutenekoa. Amonaren baserrian bizitakoak ere

oroitzen ditu. Hegazkinak sumatu orduko, baserri aurreko artasoroan etzaten omen ziren, eta han egongo ziren zain, hegazkinak urrundu arte.

5. Paretako karea zupatzetik korrokoi osoa janda asetzera

- **Erref**: LEZ-061/006
- **Iraupena**: 0:07:20. **Hasi**: 00:14:39. **Bukatu**: 00:21:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Mari Kruzek hamar bat urte zituela lanpostu berria eskaini zioten aitari, eta enpresa berriko nagusiak etxea utzi zien, baratze txiki batekin. Mari Kruzek gogoan du etxe hura Lezoko Centro Republicanoa izan zenaren ondoan zegoela. Aita txandaka aritzen omen zen lanean, eta arrantzara joateko tartea hartzen omen zuen. Aitaren soldatari baino, itsasotik ekartzen zituen arrainei eskerrak hasi zen familia gosea asetzen.

6. Altzariak egiteko egur xafla fabrikan lanean

- **Erref**: LEZ-061/007
- **Iraupena**: 0:04:11. **Hasi**: 00:21:59. **Bukatu**: 00:26:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:
Mari Kruz Lezoko tablero fabrika batean hasi zen lanean, amaren lanpostuan, ahizpa gazteena jaio eta segituan. Mari Kruzek gogoan du nola aitak lantegiko ateraino lagundu zuen, lehendabiziko egunean. Hantxe ariko zen Mari Kruz, ezkondu bitarte.

7. Ezkondu eta lana utzi

- **Erref**: LEZ-061/008
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:26:10. **Bukatu**: 00:28:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:
Mari Kruzek, ezkonduagatik ere, bazuen lanean jarraitzeko eskubiderik. Bera lanean hasi zeneko legediak aukera hori eskaintzen zion. Handik bi urtera legedia aldatu zuten, ordea, eta emakumeek lana utzi behar izaten zuten, ezkonduko baziren.

8. Eskola gutxi baina ezagutza nahikoa

- **Erref**: LEZ-061/010
- **Iraupena**: 0:05:22. **Hasi**: 00:28:19. **Bukatu**: 00:33:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Hamar edo hamaika urte izaterako eskola utzita zegoen Mari Kruz. Hala ere, umetan gutxiengo jakintza maila bat erdietsi zuela pentsatzen du, oinarrizko eragiketetatik eta idazten eta irakurtzen jakitetik gorakoa. Izan ere, gerora frogatu ahal izan zuen, alabak batxilerra ikasten ari zirelarik, bere ezagutzak ez zeudela haienengandik urrun.

9. Eskolan gazteleraz egin behar

- **Erref**: LEZ-061/011
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:33:41. **Bukatu**: 00:36:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Eskolak ez ziren euskaraz izaten, ez behintzat Mari Kruzek bere garaian ezagututako eskolan. Bere esanetan, kalean ere gaztelera nagusitzen hasia zegoen. Gogoan du "Cara al Sol" kantatu behar izaten zutela, eta zenbaitek "habla en cristiano" esan ere egiten zietela euskaldunei, baina halako gauzek inoiz ez zuten Mari Kruz kezkatu, bere burua eta lagunena, gazteleraz mintzo sumatzeak bezainbeste. Euskaldun izatetik gazteleraz normaltasun osoz egitera oharkabean iritsi ziren, eta orduan kontzienteki hasi ziren lagun artean euskara ez besterik egiten.

10. Neska ezkongabeak zigorra zuen, mutilarekin dantzan eginez gero

- **Erref**: LEZ-061/012
- **Iraupena**: 0:02:38. **Hasi**: 00:36:21. **Bukatu**: 00:38:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Elizak zigortu egiten zituen Mariaren Alabak kongregazioko neskak, mutilen batekin dantzan ibili zirela jakinez gero. Mutilak beste kongregazio batera biltzen ziren: Luistarrenera. Hilabetean behin, meza eta jaunartze berezia izaten zuten kongregazio hauetako kideek, eta orduan ezartzen zituen apaizak zigorrak; dirudienez, emakumeei bakarrik. Hala ere, zigor horiek ez zuten Mari Kruz gehiegi izutzen.

11. Kongregazio barruan egon nahia

- **Erref**: LEZ-061/013
- **Iraupena**: 0:03:40. **Hasi**: 00:38:59. **Bukatu**: 00:42:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Lezon, Elizak neskei mutilekin dantza egitea eragozten zien, baina Mariaren Alabak kongregazio barruan zeudenei, soilik. Hala ere, Mari Kruzek kontatzen du "pertsona ona" izatearekin lotzen zutela kongregazioaren parte izatea, eta burutik pasa ere ez zitzaiela egiten handik kanpo ibiltzea.

12. Senargaiarekin hamabostean behin

- **Erref**: LEZ-061/015
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:44:50. **Bukatu**: 00:46:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:
Mari Kruzen senarra zena, portuan lanean aritzeaz gain, suhiltzaile boluntarioa zen, eta hargatik, nobio garaian, hamabostean behin besterik ez zuten elkar ikusten. Gainera, etxera goiz itzuli behar izaten zuten.

13. Jostun afizioa eta ofizioz

- **Erref**: LEZ-061/016
- **Iraupena**: 0:03:29. **Hasi**: 00:46:55. **Bukatu**: 00:50:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:
Hamalau urte bete baino lehen Errenterian ibili izan zen Mari Kruz, josten ikasten, asko gustatzen zitzaion eta. Lezon ere ibili zen, gerora, eta azkenerako, beretzat adina josten ikasi zuela kontatzen du. Ongi asko moldatuko zen ordea, urteen joanarekin, Donostiatik deitu baitzuten jostun lanetan aritzeko, eta urte mordoxka egin baitzituen han.

14. Nobia soinekoak josten

- **Erref**: LEZ-061/017
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 00:50:24. **Bukatu**: 00:53:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:
Mari Kruzek kontatzen dizkigu nobia soinekoak josten ibili zeneko gora beherak, esaterako, nola atzerritik hartzen zituzten soineko asko eta askoren diseinuak. Oihal motak, joerak, bitxikeriak eta ofizioarekin zerikusia duten kontuak ere aipatzen ditu.

15. Arropak, modak eta debekuak

- **Erref**: LEZ-061/019
- **Iraupena**: 0:07:33. **Hasi**: 00:55:04. **Bukatu**: 01:02:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Mari Kruzek ez du uste bere garaian arropari lotutako debekurik bazenik. Kontatzen du emakumeek galtzak janztea ez zela denen gustukoa, baina berak janzten zituela, hala ere. Etxean egindako egurrezko zapatak jantzita ibili izana ere gogoan du, aitak barrutik untxi larruz forratutakoak. Bigarren jaunartzeko soinekoaren argazkia erakusten du eta bere haur eta gazte garaiko janzkera ohituren berri ematen.

16. Euskararen alde borrokatu dut

- **Erref**: LEZ-061/021
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 01:02:50. **Bukatu**: 01:03:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:
Euskara Mari Kruzen izateko modua da; pena du euskarak bizi duen egoeragatik, odea. Jende gehiagorengandik aintzat hartua ikusi nahi luke bere hizkuntza.

17. "Hika", "zuka" eta "berorika"

- **Erref**: LEZ-061/022
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 01:03:52. **Bukatu**: 01:05:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
"Berorika" askotan entzun baina gutxitan eginikoa da Mari Kruz. "Hika" bai, "hika" askotan egiten zutela dio, anaiekin eta lagun batzuekin. Gurasoei "zuka", beti.

18. Oarsoaldeko hizkerak

- **Erref**: LEZ-061/023
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 01:05:03. **Bukatu**: 01:06:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Lezoko eta Errenteriako hizkerak antzeko xamarrak iruditzen zaizkio Mari Kruzi. Oiartzuarren hizkeran aurkitzen du alderik handiena eskualdean.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-02

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com